

CHUẨN BỊ TÂM LÝ CHO BỘ ĐỘI NHẪM ĐÁNH THẮNG CHIẾN TRANH CÓ SỬ DỤNG VŨ KHÍ CÔNG NGHỆ CAO CỦA ĐỊCH

ĐỖ MẠNH TÔN*

Đơn thập kỷ qua, chủ nghĩa đế quốc đứng đầu là đế quốc Mỹ đã tiến hành một loạt các cuộc chiến tranh có sử dụng vũ khí công nghệ cao chống lại các quốc gia, dân tộc trên thế giới. Điển hình nhất là tháng 3/1999 Mỹ và NATO đã tiến hành cuộc chiến tranh xâm lược chống nhân dân Nam Tư. Sau đó là các cuộc chiến tranh ở Apganixtan (2001) và Irắc (2003)... Điều đó chứng tỏ nền hòa bình mà các dân tộc đang phấn đấu còn rất mong manh và tiếp tục đặt ra vấn đề phải chuẩn bị động viên sức mạnh toàn diện của đất nước nói chung, của quân đội nói riêng để đối phó với âm mưu thủ đoạn gây chiến tranh có sử dụng vũ khí công nghệ cao của chủ nghĩa đế quốc. Để tiến hành chuẩn bị chính trị - tinh thần, tâm lý cho quân đội, trước hết cần phân tích sự tác động của vũ khí công nghệ cao lên trạng thái tinh thần, tâm lý của bộ đội, từ đó rút ra các kết luận cần thiết.

Chiến tranh xâm lược có sử dụng vũ khí công nghệ cao là cuộc chiến tranh do chủ nghĩa đế quốc tiến hành, có sử dụng vũ khí công nghệ cao và các thành tựu khoa học công nghệ hiện đại trong chỉ huy, điều phối lực lượng, cùng phương thức tác chiến thích ứng nhằm xâm lược và chống lại các quốc gia có chủ quyền.

Là con đẻ của đường lối chính trị

phản động của chủ nghĩa đế quốc, chiến tranh có sử dụng vũ khí công nghệ cao có một số đặc điểm nổi bật sau đây:

- *Tính chất ác liệt và nguy hiểm:* Hiệu quả tác chiến của vũ khí công nghệ cao được nâng cao hơn bao giờ hết. Theo tính toán của các chuyên gia thì sức hủy diệt của cuộc chiến tranh này lớn gấp từ 100 đến 1000 lần so với chiến tranh thông thường trước đây. Cuộc chiến đấu sẽ diễn ra vô cùng ác liệt. Do có yếu tố công nghệ cao nên vũ khí có khả năng sát thương và hiệu quả tác chiến tương đương với vũ khí hạt nhân chiến thuật. Có thể kể đến một số vũ khí công nghệ cao sau đây: Các tên lửa được dẫn đường chính xác, bom chùm nổ trên không, bom cháy hủy diệt môi trường, bom la-ze, vũ khí hóa học, vi trùng... Ví dụ, trong chiến tranh vùng Vịnh (1991), số lính Mỹ bị nhiễm chất độc hóa học của Irắc lên đến con số vạn người. Bom chùm của Mỹ có sức sát thương như một quả bom hạt nhân có đương lượng 1000 tấn TNT. Một tên lửa dẫn đường chiến lược mang bom thông thường của Mỹ có sức nổ tương đương 1 vạn tấn TNT. Sự tác động mạnh mẽ của các loại vũ khí công nghệ cao lên tinh thần, tâm lý của bộ đội đang chiến đấu

*Đại tá, TS, Khoa Tâm lý học quân sự - Học viện Chính trị quân sự.

là rất mạnh mẽ và vô cùng nguy hiểm. Các tác động của chúng được thể hiện thông qua các nhân tố sau:

Sóng xung kích của vụ nổ gây tác động đến toàn bộ cơ thể con người. Nó có thể phá hoại hoạt động của tất cả các cơ quan của cơ quan cảm giác, phá hoại sự hoạt động bình thường của hệ thống tín hiệu thứ nhất và thứ hai, phá hoại hoạt động của bộ não nói chung. Cho nên người bị sóng xung kích tác động sẽ mất tự chủ, kém định hướng trong hoàn cảnh; hành vi trở nên uể oải, hồ hững, kém linh hoạt, hay ngược lại, trở nên dễ bị kích thích, dễ bị ám thị, bị rối loạn cảm giác.

Tác động của *bức xạ xuyên* xảy ra chủ yếu thông qua những biến đổi về tâm sinh lý trong cơ thể con người, thông qua sự phá hoại chức năng của hoạt động thần kinh cấp cao. Bức xạ gây tác dụng ion hóa làm yếu sức và giảm năng lực làm việc của hệ thần kinh. Khi bị chiếu mạnh người ta sẽ dễ buồn ngủ, khó chịu, ù tai, chóng mặt và trạng thái đó, đến lượt nó lại gây ra lo âu, sợ hãi làm cho con người dễ rơi vào hoảng loạn.

Sự nhiễm phóng xạ của địa hình, vũ khí... gây ảnh hưởng mạnh mẽ đến tâm lý quân nhân. Bởi vì các giác quan con người không trực tiếp tri giác được chiến trường bị nhiễm xạ, nên bộ đội không đánh giá hết được sự nguy hiểm, không có biện pháp bảo vệ cần thiết. Bởi vậy, cần phải có những hiểu biết chính xác về hiện tượng phóng xạ và phải vững tin vào các phương tiện bảo vệ.

Bức xạ ánh sáng thường chỉ diễn ra trong khoảng thời gian mấy giây

nhưng vô cùng nguy hiểm. Bức xạ ánh sáng có thể gây bỏng mắt, mù mắt tạm thời do ánh sáng lóe lên và cũng do ánh sáng phản xạ mạnh từ các đám mây, các đồ vật xung quanh. Bức xạ ánh sáng có thể gây tác động mạnh đến tâm lý con người.

Để chống lại những tác động xấu của vụ nổ của bom, đạn, tên lửa trong chiến tranh công nghệ cao, đòi hỏi người chiến sĩ phải có những phẩm chất chính trị - tinh thần, tâm lý và các phẩm chất chiến đấu rất cao. Họ phải được chuẩn bị đầy đủ về tâm lý; có kỹ năng, kỹ xảo cùng kiến thức phòng tránh, đánh trả địch trong những tình huống gay go, căng thẳng nhất của chiến tranh.

- Quy mô của ảnh hưởng vũ khí công nghệ cao rất rộng lớn: Sự phát triển của vũ khí công nghệ cao đã phá vỡ khái niệm không gian tác chiến truyền thống. Không gian vũ trụ, tầng sâu dưới nước và vùng siêu thấp đều là không gian của chiến tranh vũ khí công nghệ cao. Không gian chiến trường ngày càng mở rộng, mọi hành vi quân sự trong chiến đấu đều được tính toán theo không gian toàn cầu, kể cả không gian vũ trụ. Chiến trường trong chiến tranh công nghệ cao mang tính chất đa diện, nhiều chiều, nhất thể hóa của 5 loại: hải, lục, không quân, vũ trụ và điện tử.

Xét về mặt không gian, chiến tranh trước kia bị hạn chế bởi tầm nhìn chiến trường ban ngày là chủ yếu. Theo đà phát triển của kỹ thuật quan sát ban đêm và vũ khí đánh đêm nên đã nâng cao khả năng quan sát lên rất nhiều. Các thiết bị quan sát đêm tiên tiến như sử dụng tia hồng ngoại, vi quang, kích

quang, ảnh bức xạ nhiệt v.v... Có thể giúp cho việc phát hiện mục tiêu ban đêm hoặc trong bất kỳ thời tiết nào. Chiến trường tương lai làm mất đi những quan niệm truyền thống về cự ly xa, gần, phạm vi lớn, nhỏ. Chiến tranh hiện đại chỉ cần mấy phút là có thể tiến công vào tận "tung thâm" đối phương có chiều sâu hàng nghìn kilômét. Do vậy, bên nào nắm được những giây phút đó bên ấy sẽ giành được thế chủ động trên chiến trường, không bị hoang mang, sợ hãi hay hoảng loạn.

- Tính bất ngờ, biến động nhanh của hành động chiến đấu: Việc sử dụng vũ khí công nghệ cao làm cho các đòn đánh diễn ra rất nhanh chóng. Tốc độ vận chuyển quân cùng vũ khí, khí tài được thực hiện chủ yếu bởi đường không. Các phương tiện thông tin liên lạc hiện đại cho phép thực hiện sự chỉ huy, điều khiển bộ đội cũng như vũ khí, khí tài vô cùng chính xác. Hiện nay, các vũ khí tên lửa có dẫn hướng và điều khiển chính xác với độ sai số không quá 3m. Xạ trình của tên lửa hiện đại đạt tới trên 100 km, có loại như tên lửa đối không AAL của Nga có xạ trình tới 400 km.

Các loại vũ khí định hướng hay còn gọi là "Vũ khí chiếu năng lượng" được truyền thẳng đến mục tiêu với thời gian "chớp mắt". Đó là các loại vũ khí laze, vũ khí viba, vũ khí chùm hạt cơ bản. Tốc độ của các loại vũ khí này cực lớn, trong khoảnh khắc trên một diện tích nhỏ có thể tập trung được năng lượng lớn gấp hàng trăm lần vũ khí hạt nhân.

Do chế tạo ra được những vũ khí và hệ thống điều khiển hiện đại, nên

những đòn đánh diễn ra rất bí mật, bất ngờ, nhanh chóng, không hậu phương, đâu cũng là tiền tuyến. Đặc điểm này dễ gây ra tâm lý hoang mang, không kịp bình tĩnh đối phó, hành động chiến đấu của quân nhân mang tính phản ứng tự vệ chứ không tinh táo chủ động điều chỉnh, điều khiển một cách bình tĩnh.

- Tác động của chiến tranh tâm lý: Trong chiến tranh công nghệ cao, con người thường không có khả năng tri giác trực tiếp các yếu tố nguy hiểm của hoàn cảnh chiến đấu. Vì vậy tưởng tượng của quân nhân giữ một vai trò to lớn. Chứng bệnh "tưởng tượng ra các nguy hiểm quá mức" có tác hại rất lớn đến trạng thái tâm lý chiến đấu. Lợi dụng đặc điểm này, kẻ thù đã tích cực dùng chiến tranh tâm lý để tác động vào trí tưởng tượng của quân nhân, làm cho họ bị ám thị bởi cảm giác tuyệt vọng, không có lối thoát. Ví dụ, trong cuộc chiến tranh chống Nam Tư, Mỹ và NATO đồng thời với việc dùng ưu thế tuyệt đối về sức mạnh quân sự, về vũ khí kỹ thuật cao để đánh nhanh, thắng nhanh đã tiến hành một cuộc chiến tranh tâm lý tổng hợp với lực lượng lớn, nhiều thủ đoạn tinh vi đã được điện tử hóa, thông tin hóa, kỹ thuật cao hóa trên cả quy mô chiến lược, chiến dịch và chiến thuật để thông tin truyền đi với tốc độ cao, dung lượng lớn, vượt qua những hạn chế không gian thời gian, hòng nhanh chóng đánh quy tinh thần chiến đấu của quân và dân Nam Tư.

- Những tác động của vũ khí công nghệ cao đến tinh thần, tâm lý của bộ đội: Tính chất nguy hiểm, phức tạp, ác liệt do vũ khí công nghệ cao của địch tác động rất mạnh đến tinh thần, tư tưởng, tâm lý của bộ đội, đến các hành

động chiến đấu của mỗi quân nhân, tập thể quân nhân. Cụ thể là:

Về mặt tư tưởng, có thể diễn ra sự khủng hoảng, mất phương hướng, dao động mạnh mẽ trong tinh thần chiến đấu của quân nhân. Diễn biến tư tưởng đó thường là: quân nhân có những thay đổi về nhận thức, thái độ đối với chiến tranh công nghệ cao của chủ nghĩa đế quốc; hiểu sai về bản chất, âm mưu, thủ đoạn của kẻ thù; không thấy hết tính chất phi nghĩa của kiểu chiến tranh này. Từ đó giảm sút niềm tin vào lãnh đạo, chỉ huy đơn vị, vào sự lãnh đạo của Đảng, không thấy được tính chất chính nghĩa của cuộc chiến đấu của chúng ta chống xâm lược. Nhận thức sai lầm đó cũng đóng vai trò là chất kích thích thêm tâm lý hoang mang, suy sụp trong tập thể đơn vị và trong người quân nhân. Ở một số quân nhân xuất hiện tâm lý lo sợ Mỹ, phục Mỹ. Khi chiến tranh ác liệt diễn ra kéo dài dễ dẫn đến tư tưởng khuất phục, đầu hàng kẻ địch.

Về mặt tâm lý, vũ khí công nghệ cao tác động mạnh tới ý chí, cảm xúc, tình cảm của nhân dân và quân đội. Tính chất ác liệt bởi bom đạn, các loại vũ khí công nghệ cao dễ gây ra trạng thái tâm lý hoang mang, lo sợ. Hiện tượng này cũng có thể xảy ra cả với những người có tư tưởng và ý chí quyết tâm cao do một phút sợ hãi trước nguy hiểm, ác liệt. Độ chính xác cao của vũ khí mà kẻ thù chỉ nhằm tiến công vào các mục tiêu quân sự, hệ thống chỉ huy, cơ quan đầu não dễ gây tâm lý "chia rẽ" nội bộ quân và dân, quần chúng với lãnh đạo; gây mất đoàn kết bên trong nội bộ ta rất nguy hiểm. Những tác động của vũ khí công nghệ cao lên quân nhân thường được phân tích ở góc độ

tâm sinh lý, tức là xem xét sự ảnh hưởng của chúng lên các quá trình diễn ra của hoạt động chiến đấu của quân nhân, gây ra sự căng thẳng tâm lý. Đến lượt nó, căng thẳng tâm lý có thể ảnh hưởng tích cực hoặc tiêu cực tới hiệu suất chiến đấu. Những biểu hiện tiêu cực diễn ra trong tâm lý quân nhân bao gồm: Sự sợ hãi, nặng nề, hốt hoảng, mất tin tưởng, hành động không chuẩn xác, hoảng loạn, bỏ chạy v.v... Các mức độ ảnh hưởng có thể rất khác nhau, thí dụ, ở mức thấp, căng thẳng tâm lý kìm hãm quá trình tư duy của quân nhân, chú ý di chuyển chậm, các hành động kỹ xảo, kỹ năng thực hiện chậm, di chuyển sang hoàn cảnh mới khó khăn; cảm xúc nặng nề, lo âu. Ở mức cao, căng thẳng tâm lý sẽ làm cho số lượng các hành động, thao tác sai sót tăng lên. Nhịp điệu làm việc trở nên vội vã, hành vi thiếu cân nhắc tính toán, hành động mang tính chất bị kích động, khả năng phân biệt, đánh giá tình hình bị giảm sút; hay quên những nội dung của nhiệm vụ chiến đấu; cảm xúc căng thẳng hốt hoảng. Còn ở mức độ cao nhất, căng thẳng tâm lý làm cho quân nhân rối loạn hoạt động, chất lượng các thao tác giảm sút, có nhiều lỗi lầm trong sử dụng vũ khí, khí tài; vận động của cơ thể và chân, tay không chuẩn xác; cảm xúc bị kích động mạnh mẽ, quân nhân ở vào trạng thái thần thờ, hoảng loạn.

** Một số biện pháp chuẩn bị tâm lý cho bộ đội chống lại tác động của vũ khí công nghệ cao của địch*

Để quân nhân có được khả năng chống lại ảnh hưởng của các nhân tố gây căng thẳng tâm lý do vũ khí công nghệ cao của địch, rõ ràng đặt ra

yêu cầu cấp thiết là phải tiến hành chuẩn bị về tinh thần, tâm lý cho bộ đội. Làm thế nào để người quân nhân khi vào trận phải có được những phẩm chất chính trị - tinh thần, các phẩm chất chiến đấu và có sự chuẩn bị đầy đủ, bền vững cao về tâm lý. Những cái đó sẽ tạo cho họ khả năng tự điều khiển hành vi của mình cho phù hợp với các nhiệm vụ đặt ra, giữ được sự bình tĩnh, vững vàng, duy trì hoạt động có hiệu quả trong những điều kiện của chiến tranh có sử dụng vũ khí công nghệ cao của địch. Để chuẩn bị tâm lý cho bộ đội, cán bộ chỉ huy, cán bộ chính trị cần thực hiện tốt các biện pháp sau:

+ Tiến hành có hiệu quả công tác Đảng - chính trị trong điều kiện kẻ thù sử dụng các loại vũ khí hủy diệt lớn. Bằng các biện pháp tâm lý cần thiết duy trì cho được động cơ chiến đấu mạnh mẽ của quân nhân. Phải tạo cho bộ đội niềm tin vào chiến đấu và chiến thắng, có tinh thần quyết chiến, quyết thắng. Cán bộ chỉ huy, cán bộ chính trị phải luôn luôn sâu sát bộ đội, có những biện pháp kịp thời khắc phục tâm lý sợ hãi, hoang loạn xuất hiện trong đơn vị, động viên bộ đội tiếp tục chiến đấu. Nếu chỉ một bộ phận của đơn vị bị trúng đòn đánh của địch, cần tiếp tục động viên bộ đội chiến đấu. Nếu quá nửa đơn vị bị địch tấn công, có thể tạm ngừng một thời gian ngắn để củng cố lực lượng tiếp tục chiến đấu. Bản thân cán bộ phải nêu gương dũng cảm chiến đấu, bình tĩnh xử trí các tình huống xảy ra, chủ động điều khiển, chỉ huy bộ đội chiến đấu.

+ Đảm bảo đầy đủ, kịp thời những thông tin về mục tiêu, nhiệm vụ, phương thức tác chiến cho bộ đội; những thông tin về kẻ thù, về vũ khí,

phương tiện, âm mưu thủ đoạn của chúng cho bộ đội biết. Chủ động hướng dẫn bộ đội xử lý các tình huống bất ngờ, khó khăn trong chiến đấu. Tạo mọi điều kiện để quân nhân làm chủ được hoàn cảnh, giữ vững trận địa, quyết tâm chiến đấu giành thắng lợi.

+ Trong luyện tập chiến đấu phải hướng dẫn cho các quân nhân khả năng tự điều khiển, điều chỉnh trạng thái tâm lý cũng như hành động của bản thân. Đặc biệt là tập luyện tính vững vàng tâm lý, trong đó tính bền vững cảm xúc - ý chí của quân nhân là một nội dung quan trọng. Trong tập luyện cần tạo ra những tình huống chứa đựng các yếu tố căng thẳng, phức tạp, có tác dụng rèn luyện cho quân nhân sự bình tĩnh, tự tin, tự chủ, lòng dũng cảm, ý chí tiến công, tính mục đích của hành động, kiên định vững vàng. Đồng thời những bài tập đó còn rèn luyện cho quân nhân năng lực tư duy nhanh nhạy, sáng tạo trong xử lý các tình huống chiến đấu cụ thể.

+ Nên đưa vào trong chương trình huấn luyện quân sự định kỳ những bài tập chuyên biệt để phòng tránh, đánh trả có hiệu quả vũ khí công nghệ cao của địch. Bản thân vũ khí công nghệ cao của địch sử dụng hiện nay còn nhiều nhược điểm, hạn chế nhất định. Cụ thể, vũ khí công nghệ cao chưa khắc phục được hoàn toàn những điều kiện thời tiết, địa lý, tự nhiên. Do vậy, chúng không thể phát huy được hết tính năng, tác dụng khi thời tiết địa hình, điều kiện chiến đấu không thuận. Các chỉ số hoạt động như thời gian, tầm xa, độ cao, tính chất điều khiển của chúng dễ bị đối phương biết được và khai thác để đánh

(Xem tiếp trang 30)

Giáo dục TTQĐ là nhiệm vụ to lớn và quan trọng. Để thực hiện có hiệu quả các yêu cầu trên, công tác giáo dục TTQĐ cần sử dụng một số biện pháp chủ yếu sau đây:

- Giáo dục TTQĐ trong mọi mặt cuộc sống và hoạt động của quân nhân và TTQN. Đây là quá trình làm cho các khía cạnh khác nhau của TTQĐ luôn được nhắc đến, được thực hành trong cuộc sống và hoạt động của quân nhân và TTQN. Do đó, các giá trị TTQĐ mới được củng cố một cách vững chắc trong tư tưởng và hành động của người quân nhân và TTQN.

- Giáo dục TTQĐ cần được gắn liền với việc xây dựng và phát triển một cách rộng rãi những gương người tốt, việc tốt, những tập thể điển hình, tiên tiến. Đồng thời, giáo dục TTQĐ cần có kế hoạch khai thác có hiệu quả các khía cạnh khác nhau của TTQĐ từ những "di sản truyền thống" của quân đội và của đơn vị.

- Thường xuyên quan tâm đến việc xây dựng môi trường văn hoá, xã hội quân sự lành mạnh trong các TTQN.

Môi trường văn hoá, xã hội quân sự đóng vai trò quan trọng trong việc giáo dục TTQĐ cho cán bộ, chiến sĩ. Làm lành mạnh môi trường xã hội, môi trường văn hoá quân sự, tạo ra môi trường văn hoá - xã hội thấm đầy tính nhân văn, nhân ái, phù hợp với TTQĐ và yêu cầu xây dựng quân đội trong thời kỳ mới sẽ ảnh hưởng sâu sắc, rộng rãi tới đời sống và hoạt động của quân nhân và TTQN. Trong những năm qua, các

đơn vị cũng đã tổ chức nhiều đợt tuyên truyền, giáo dục về truyền thống nói chung, TTQĐ nói riêng. Bên cạnh các hình thức giáo dục vốn có, nhiều loại hình giáo dục mới đã được áp dụng và có kết quả sâu rộng, thu hút đông đảo cán bộ, chiến sĩ tham gia như: "Du khảo về nguồn", "Gặp mặt truyền thống", tổ chức các cuộc thi tìm hiểu về truyền thống của Đảng, của Đoàn, của quân đội và của đơn vị; tham quan truyền thống; diễn đàn, giao lưu, hội diễn truyền thống. Các phong trào xã hội mang ý nghĩa xã hội sâu sắc như: "Chăm sóc, phụng dưỡng bà mẹ Việt Nam Anh hùng, các gia đình có công với nước", xây dựng nhà tình nghĩa, tu sửa các nghĩa trang liệt sĩ, các tượng đài lịch sử v.v... được triển khai rộng khắp trong toàn quân đã góp phần quan trọng nâng cao hiệu quả giáo dục TTQĐ cho cán bộ, chiến sĩ. ♣

CHUẨN BỊ TÂM LÝ CHO BỘ ĐỘI...

(Tiếp theo trang 26)

trả có hiệu quả. Đặc biệt phần lớn vũ khí công nghệ cao đều được điều khiển từ "sở chỉ huy" bằng vô tuyến nên dễ bị đối phương gây nhiễu, sơ tán lực lượng, tạo trận địa giả... Do vậy, cần phải huấn luyện các cách đánh chuyên biệt đối với các loại vũ khí công nghệ cao của địch, trang bị cho bộ đội các loại khí tài mới đánh vào chỗ yếu của vũ khí công nghệ cao giành chiến thắng. ♣